

מסביב למיכון

קירור חלב במשק המושבי

קירור החלב במשק המושבי ממשיך להיות אחת הבעיות האקטואליות. במקרים מסויימים נראה שהפתרון המתאים והנזח הינו בהתקנת בריכות-קירור אינדיבידואליות בכל משק ומשק. פתרון כזה נראה כמתקבל על הדעת לגבי מושי בים בעלי מספר מצומצם של משקי-חלב, אשר עומדים בפני השקעה גדולה בתיקונים או בשיפורים של תחנת החלב.

ענין מיוחד בבריכות אינדיבידואליות יש למושבים דתיים מחמת ההפסדים הנגרמים להם עד עכשיו בגלל אי-קירור ואי-מסירת חלב-שבת וחגים (מחליבת הבוקר לפחות). לאחרונה אנו גם עדים לתופעה של הקמת עדרי חלב חדשים במור שבים אשר עד כה כלל לא יצרו בהם חלב ואין קיימת אצלם תחנת חלב כלל. מבלי להיכנס לשאלת התבונה שבמדיניות זו של כינון משקי-חלב חדשים המחייבת השקעות נכבדות, בעוד מוגבל פיתוח המשקים הקיימים, הרי מתקבל על הדעת באופן עקרוני שיקול-הדעת של מושבים „חדשים“ אלה לגבי היתרונות של בריכות קירור חלב אינדיבידואליות לעומת תחנת איסוף של חלב.

עם כל זה משוכנעני שטרם עשינו את כל החשבון של כדאיות הבריכות האינדיבידואליות. הפרסומים שהופיעו עד כה מצביעים אמנם על הריאות הצפוי לחקלאי בעל בריכת הקירור האינדיבידואלית (לעומת הנוהג של הובלת חלב לתחנת האיסוף פעמיים ביממה). אך נראה לי שפר-

סומים אלה אופטימיים במידה מופרזת ואינם מבוססים על נתונים ריאליים. ברצוני להצביע על כמה גורמים שיבהירו את כדאיות התקנת בריכות אלה. טוב יעשה כל מושב אם יתייעץ עם בעלי מקצוע ועם המוסדות הנוגעים בדבר לשם בירור יסודי של כל הבעיות הכרוכות בהתקנת הבריכות בטרם יזמין אותן, ולא כפי שקרה, כשרק אחרי שהבריכות סופקו למושב התעוררו בעיות קשות בעת התקנתן.

רשת החשמל בכפר. התקנת בריכות קירור אינדיבידואליות גורמת לעומס רב על רשת החשמל שבמושב. ידוע שבמושבים רבים רשת זו עמוסה בלאור-הכי ואינה מסוגלת לשאת בעומס הנוסף. יהיה איפוא צורך בשינוי יסודי של הרשת. בהשקעה של אלפים רבים, ואף של רבבות רבות של לירות.

אפשר אמנם לטעון ששינוי זה יהיה דרוש ממילא באחד הימים, כי צריכת החשמל ביישוב מתקדם, המרחיב את הייצור, עולה באופן מתמיד, אולם כשהשקעה זו תיעשה עקב התקנת הבריכות הנ"ל, אי-אפשר יהיה להתעלם ממנה בשעת עריכת חשבון המעבר לקירור אינדיבידואלי.

הובלת החלב מכל משק ומשק. מלבד הסדרת דרך כניסה למשק, המתאימה למיכלית החלב, יש להעריך באופן ריאלי את משך הזמן שיידרש להוצאת החלב מכל משק ובהתאם לכך לחשב

משקים במושב אחד יעסיק את המיכלית ואת נהגה במשך כ־8 שעות, החל מהבוקר ואזי — רק בשעות אחה"צ תוכל המיכלית לצאת למחל-בה. יתכן שבתנאים אלה יהיה הכרח שהמושב ירכוש לעצמו מיכלית ויעסיק נהג מיוחד משום שמיבילי-חלב מהחוף לא ירצו בעבודה זו. במור שב מסויים, בו היו רק 7 יצרני חלב ששיווקו כ־1,500 ליטר חלב ליום, הודיע מוביל החלב באופן מוחלט שיסרב לאסוף את החלב מ־7 חצרות; ייתכן שמסיבה זו תבוטל תכנית התקנת בריכות אינדבידואליות.

הטיפול במשק האינדיבידואלי. שאלת הטיפול בחלב המיוצר בכל משק ומשק היא אולי שאלת המפתח בכל „מהפכת החלב” הזאת. המושב נחשב כחידת-ייצור אחת בכל הנוגע להתחשבות המחלבה עם המשקים (טיב החלב, שומן, ניקיון החלב וכו'). הכנסת בריכות אינדבידואליות בכל משק ומשק במושב, במחיר גבוה למדי, מאפשר רת יצור חלב מטיב מעולה, הזוכה בתוספת (אם גם זעומה למדי) של מחיר, בהתאם לראדוקטאז זה גבוהה. אין לי כל ספק שבעל בריכה אינדיבידואלית מסוגל להשיג את התוספת הזאת, אולם לשם כך דרוש ניהול חשבון ניפרד בין המחלבה לבין כל משק בודד שבמושב.

אין להניח שהחלב מכל המשקים יהיה בעל טיב אחיד ואפשר יהיה להתייחס לכל הייצרנים שבמושב כליחידה אחת, וכיוון שהחלב יעורבב, הרי קשה יהיה לזכות כל ייצרן במחירים ובהטבות בהתאם לטיב החלב שהוא משווק. לנקודה זו חשיבות מכרעת בהערכת כדאיותו של המעבר לבריכה אינדבידואלית. אין איפוא להתעלם ממנה גם במוסדות הקובעים את מדיניות התשלומים ואת התמורה עבור החלב.

בכמה עולה קירור החלב האינדיבידואלי? אין לנו מספרים בדוקים ואין גם ניסיון מספיק כיוון שלעת-עתה החלב המתקבל מאיזור, בו נערך ניסיון ראשון עם בריכות אינדבידואליות, הינו מטיב גרוע (ולעיתים אף חמוץ). גם החישובים שהתפרסמו עד כה אינם מספקים מידע מבוסס כל עיקר. ברצוני, איפוא, לציין את סעיפי ההור

את מחיר איסוף החלב. זמן זה מצטרף מנסיעת המיכלית ממשק אחד לשני ומפעולות אחדות שהנהג צריך לבצע בכל משק.

לאחר שהחלב חייב להתקרר לפני הוצאתו מהמשק, אין לחשוב כלל על התחלת איסופו בטרם יעברו כ־1½ שעה מגמר החליבה האחרונה, וזו למעשה חליבת הבוקר, כי אין להניח שהחלב יאסוף בשעות הלילה דווקא. בשעת הוצאת החלב מהבריכה יהיה על הנהג לבצע בעצמו ולברו את כל הפעולות הדרושות, ללא נוכחות בעל המשק. זהו לפחות הכלל שהדריך את מתכנני ההובלה במיכליות בעולם הרחב. כי אין זה מתקבל על הדעת שהחקלאי יחכה למיכלית ויהיה נוכח בשעת הוצאת החלב. לכן יהיה על הנהג למדוד את החלב, להפריש דגימות, לשאוב את החלב מהבריכה אל המיכלית ובסיום שאיבת החלב, אף לשטוף שטיפה ראשונה של הבריכה (כי אכן בעל המשק לא ימצא באותה שעה בחצר המשק). אין בשום אופן להשאיר בריכה בלתי רחוצה עד שיתפנה בעל המשק או משהו מבני-משפחתו לשטוף אותה, כי התייבשות שיירי החלב על הדפנות תגרום לזיהום שיפגום בטיב החלב.

אם המיכלית לא תצויד במד-חלב (זהו מכשיר המודד את כמות החלב תוך כדי שאיבה מבריכת הקירור) יהיה על הנהג למדוד את כמות החלב בבריכה באמצעות מוט המדידה. לשם כך חייב הנהג להבטיח שפעולת המערבל בבריכה תופסק למשך כמה דקות לפני המדידה. מצד שני יש להבטיח עירבול החלב לפני השאיבה כדי למנוע מישקע של חלק ניכר מהשומן על פני דפנות הבריכה. גם לשם נטילת דגימה יש להבטיח עירבול טוב של כל החלב, אלא אם המיכלית מצוידת במכשיר מיוחד המפריש חלב לדגימה תוך כדי שאיבה. מכשיר מדידה ודגימה זה הינו יקר למדי, אך לדעתי אין לתכנן מיכלית הובלת חלב מהמשק האינדבידואלי בלעדיו.

אין להעלות על הדעת שכל הפעולות והטיפול הנ"ל יבוצעו בפחות מ־¼ שעה לכל משק. במלים אחרות — איסוף החלב מכ־30

המשק הקיבוצי. ציוד החליבה במושב נמצא לרוב במצב לקוי יותר מזה שבמשק הקיבוצי. לכן יש להניח שהנזק שנגרם לתגובת הפרה (ול-הכנסתו של בעל הפרה!) רב יותר במשק המור-שבי.

פעולת השירות מתקרבת לסיום השנה הרא-שונה. למדנו הרבה מהניסיון עד כה ונכניס שינויים קטנים על סמך הנסיון הזה לקראת השנה השניה. אחד השינויים שונהג במשק הקיבוצי נוגע להסדר הביטוח של המפעמים. נהוג היה לבטח רק את אותו מספר המפעמים הדרושים להפעלת כל היחידות, כגון 6 מפעמים עבור 6 יחידות חליבה; מפעמים רורביים לא הוכנסו לביטוח. נהוג זה הביא לשיבושים מסור-יימים במשקים רבים והובעה הדעה שרצוי לבטח גם את המפעמים הרורביים, הדרושים למשק בעת קילקול מפעם והחלפתו ע"י השי-רות. נציע, איפוא, למשק בעל קומביין חליבה של 6 יחידות להחזיק ולבטח 2 מפעמים רור-ביים ולקומביין של 9 יחידות — 3 מפעמים רורביים.

עם סיום שנתו הראשונה של השירות נסכם ונפרסם את הניסיון שהצטבר. מכל מקום ברור כבר עכשיו שזהו אחד האמצעים החשובים ביותר לצימצום ההפסדים הנגרמים ממחלות העטין.

רחיצת עטינים בחצר המתנה

צורה נוספת של רחיצת עטינים בחצר המתנה (ר' משק הבקר והחלב מס' 107, ע' 35) הונהגה במשמר-העמק. בכל שטח חצר ההמתנה הותקנו ראשי ממטרת גינה קבועים (בלתי מסתובבים) בתוך רשת צינורות שהותקנה ברצפת הביטון. אלה הן ממטרת גינה רגילות ופשוטות, המת-יות את המים בכל הכיוונים כלפי מעלה. ראש הממטרה מזדקף מהרצפה כדי סנטימטרים אחדים בלבד ואינו מציק לפרות בכלום.

חי הברון
ה.מ.ב.

צאה וההכנסה הצפויים, כבסיס לבחינת הכדאיות בכל מושב העומד לפני הבעיה.

בצד ההוצאה: רכישת הבריכה והתקנתה, כו-לל העמדתה על משטח ביטון בעל גג וביוב מתאים, חיבור דרך גישה למיכלית, התקנת חי-בור חשמל מתאים לכל משק (פאזה אחת או 3 פאזות, הכל בהתאם לבריכה המתוכננת) ומחיר החשמל הדרוש לקירור החלב באופן שוטף ומ-חיר איסוף החלב מכל משק, כל אלה הן הוצאות שכל משק יהיה חייב לשאת בהן. למושב כולו צפויות הוצאות, כגון הגברת רשת החשמל והת-קנת טרנספורמטור, וייתכן שהכפר יצטרך לר-כוש ולהפעיל את מיכלית ההובלה על כל הציוד הדרוש.

בצד ההכנסה: ייתכן שהמשק משיג את תוסי-פת המחיר עבור טיב חלב מעולה (בהתאם לרא-דוקטאזה), בתנאי שתוסדר התחשבנות עם המשק האינדיבידואלי. במשק הדתי תגדל ללא ספק ההכנסה מחלב שבת, אשר עד עכשיו הוא נמכר בחלקו במחיר נמוך מאוד מחמת אי-קירור ואי-מסירת החלב מחליבת הבוקר בשבת ובחגים.

אשר לזמן שבעל המשק חוסך, כביכול, כש-אינו חייב להוביל את החלב שלו לתחנת האיסוף פעמיים ביממה, אין אני מקבל את החישוב שנערך בנדון זה, כי הוא בבחינת השערות מפותקות למדי. נכון אמנם שמבחינה אינדי-בידואלית יביא הדבר לניחותו של החקלאי (דבר שאין לזלזל בו כלל), אך ספק אם אפשר לבטא זאת בתמורה כספית שתתקבל מ"עבודה אלטרנ-טיבית" שתבוא במקום התעסוקה בהובלת החלב מהמשק לתחנת האיסוף.

השירות לתקינות מכוונת חליבה

סוף-סוף החלה הפעולה גם במשק המושבי, לאחר שכמחצית המשקים הקיבוציים כבר הצ-טרפו. מעניין שהניסיון המועט שהצטבר במשק המושבי מצדיק את טיעוני שדווקא המשק המור-שבי זקוק לשירות זה במידה רבה יותר מאשר